

PLAN SOCIALE VEILIGHEID

Werken aan Sociale Veiligheid

Onze school stelt zich tot doel dat de leerlingen hun talenten ontwikkelen en dat we hen de vaardigheden laten ontwikkelen waarmee ze een betrokken en verantwoordelijk lid van de samenleving kunnen worden.

Dit laatste doen we met behulp van de uitgangspunten van De Vreedzame School. Tijdens de acht jaar dat leerlingen op onze basisschool zitten, volgen ze jaarlijks de verschillende onderdelen van het programma, waarin ze leren verantwoordelijkheden te dragen, conflicten op te lossen en een positieve bijdrage te leveren aan de school als gemeenschap.

Alle leerlingen van onze school weten dat problemen altijd worden opgelost. Er kan bij de verdere implementatie van de methode "De Vreedzame School", gebruik gemaakt worden van de hulp van mediators en leerkrachten. Kinderen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.) waardoor medeleerlingen en/ of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen er dan voor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken. Uiteindelijk krijgen deze leerlingen een maatregel. Maar in de hoofdzaak richt de school zich op het stimuleren van positief, gewenst gedrag en het voorkomen van (sociaal) onveilige situaties. In het onderstaande leest u hoe De Poseidon dit wil doen.

Inhoud

Hoofdstuk 1: Preventief programma: De Vreedzame school.....	3
1.1 Basisregels, groepsregels en afspraken.....	3
1.2 Aanleren en handhaven van regels.....	3
1.3 Wat doet de leerkracht als leerlingen zich niet aan de afspraak houden?	4
1.4 Zinvol een maatregel geven	4
Hoofdstuk 2: Preventief:	6
2.1 toezicht en overzichtelijkheid vrije ruimtes	6
2.1.1 Het belang van toezicht.....	6
2.1.2 Op de gang	6
2.1.3 Naar de gym	6
2.1.4 zelfstandig werkruimtes.....	6
2.2 Een Vreedzaam plein.....	6
Hoofdstuk 3: Ingrijpen bij plagen en een oplossingsgerichte pestaanpak.....	8
3.1 Wat is pesten?.....	8
3.1.1 Wat is de oorzaak van pesten?	8
3.1.2 Wat zijn de gevolgen van pesten?.....	8
3.2 Indicaties van pesten.....	8
3.2.1 Ingrijpen bij plagen.....	9
3.3 Ingrijpen bij pesten: de Oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)	10
3.4 De oplossingsgerichte pestaanpak	10
3.4.1 Ouders op de hoogte brengen	11
3.4.2 Mogelijke vervolgacties.....	11
3.5 Digitaal Pesten.....	11
3.5.1 nieuwe vorm van pesten.....	11
3.5.2 Aandacht voor sociale media in de groep	12
3.5.3 Alert zijn op signalen	12
3.5.4 Actie ondernemen bij signalen van digitaal pesten	13
Hoofdstuk 4: maatregelen	14
4.1 Herstel gesprekken.....	14
4.2 Maatregelen	14
4.2.1 Maatregelen in specifieke gevallen van ongewenst gedrag	15
Bijlage 1: regels in onze groep	Bijlage 8: Taakomschrijving voor pestcoördinator
Bijlage 2: time-out protocol voor leerkrachten	Bijlage 9: Oplossingsgerichte vragen
Bijlage 3: time-out protocol voor ouders en leerlingen	Bijlage 10: Format leerlinggesprek
Bijlage 4: Hoe ziet het eruit op de gang	Bijlage 11: (meta)communicatievoorwaarden voor een gesprek
Bijlage 5: Aanpak stappen 'No Blame approach'	Bijlage 12: Procedure schorsing
Bijlage 6: Poseidon media protocol	Bijlage 13: Procedure verwijdering
Bijlage 7: lessen voor digitale veiligheid	

Hoofstuk 1: Preventief programma: De Vreedzame school

1.1 Basisregels, groepsregels en afspraken

In het schooljaar 2017-2018 is de grondwet van de school geïntroduceerd:

- Wij zorgen ervoor dat iedereen zich veilig voelt en zichzelf kan ontwikkelen
- Wij zorgen ervoor dat iedereen erbij hoort
- Wij luisteren naar elkaar en lossen conflicten samen op
- Wij helpen elkaar
- Wij zijn samen verantwoordelijk voor een prettige omgeving

Deze grondwet vormt een kapstok waaraan de groepsregels worden 'opgehangen'. Tijdens blok 1 van de Vreedzame School worden deze basisregels onder de aandacht gebracht en tevens worden de groepsafspraken opgesteld. "De grondwet" geldt voor de hele school en dit zijn de regels voor de groep!. In de Vreedzame School maken we onderscheid tussen regels en afspraken. Regels zijn van de leerkracht en afspraken maken we met de groep. Om een positieve sfeer in de groep te krijgen is het van belang om naast het werken met regels, samen met de leerlingen afspraken te maken over *hoe wij willen dat we met elkaar omgaan*. In les 1 van blok 1 wordt in elke groep de afsprakenposter geïntroduceerd.

Wanneer blijkt dat leerlingen zich moeilijk aan een afspraak kunnen houden, bekijkt de leerkracht met de groep wat hiervan de oorzaak is. Is de afspraak niet haalbaar? Waardoor is dat zo? Een afspraak kan gewijzigd worden.

Aanbevelingen rondom het werken met een afsprakenposter:

- Geformuleerd in termen van 'wij'
- Zo kort mogelijke zinnen (die makkelijk te onthouden zijn)
- Gebruikmakend van werkwoorden waardoor er meteen een actie/ gedrag in te herkennen is.
- In plustaal, dus regels positief geformuleerd.
- Een duidelijke gedragsverwachting omvattend.

Het gaat om afspraken die de kinderen belangrijk vinden, naast de regels die er al gelden in de groep en de school, zoals: er is in een groep regelmatig een conflict over het ruilen van gummen en pennen. De groep specifieke afspraak kan zijn: 'we ruilen spullen met elkaar, maar niet als iets nieuw is.' De leerkracht geeft opstekers wanneer leerlingen gewenst gedrag laten zien en kan per dag of per week een afspraak centraal stellen op het bord. Zie bijlage 1 uit de map De Vreedzame School: Werken aan sociale veiligheid, blz 108 'Regels in onze groep'. De map 'Werken aan sociale veiligheid' is in te zien in de kamer van de interne begeleiding.

Door de afspraken regelmatig onderwerp van gesprek te laten zijn, blijft de groep medeverantwoordelijk voor de omgangssfeer in de groep en voelen leerlingen zich 'eigenaar' van de afspraken.

1.2 Aanleren en handhaven van regels

Een eerste vereiste voor het handhaven van regels is dat **iedereen in de school** dezelfde regels hanteert (en op dezelfde manier interpreteert). Dan is het daarna zo dat het gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, vrijwel altijd moeten worden **aangeleerd**. Dus – zeker bij jonge leerlingen-

moet een gedragsregel geoefend worden. Hierbij wordt besproken hoe het eruit ziet als kinderen zich aan de regel houden en wat de consequentie is als een kind zich niet aan de regel houdt.

Het handhaven van de regels vraagt het volgende van het gedrag van de leerkracht en/ of andere volwassene binnen de school:

- Modelgedrag tonen, zelf de regels dus naleven
- Leerlingen herinneren aan de regel
- Leerlingen bevragen en/ of aanspreken als ze zich niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het wel doen
- Alle leerkrachten herhalen in de klassen regelmatig een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben, door de gedragsinstructie in de klas te herhalen.
- Alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt (zie hoofdstuk 2).

1.3 Wat doet de leerkracht als leerlingen zich niet aan de afspraak houden?

Uit het bovenstaande blijkt vooral de preventieve kant van het stimuleren van positief gedrag. Uit ervaring en onderzoek blijkt dat dit in de meeste gevallen goed werkt. Nadenken over sancties is echter onvermijdelijk: wat doen we als de regels niet in acht worden genomen?

1. Consequentie: We spreken met de groep af, wat de consequentie is als je je niet aan de afspraak houdt. Dan kan een leerling, zodra hij zich niet aan de afspraak houdt, herinnert worden aan de consequentie (denk hierbij aan het time-out protocol, bijlage 2 en 3). Maak de consequentie zichtbaar in de klas.
2. Soms is het zo dat alleen bepaalde leerlingen zich niet aan de afspraak kunnen houden. Hierbij wordt betreffende leerlingen gevraagd wat zij nodig hebben om dit toch te kunnen doen. De andere kinderen bedenken hoe ze de leerling hierbij kunnen helpen.

1.4 Zinvol een maatregel geven

Zinvol straffen: bij straffen of een maatregel geven willen we dat de maatregel kan leiden tot verandering van gedrag. Enkele voorwaarden om rekening mee te houden bij een 'zinnvolle maatregel', zijn de drie basisbehoeften van de leerling (Stevens):

1. Relatie (behoefte om erbij te horen)
2. Autonomie (behoefte om zelf verantwoordelijk te zijn en keuzes te maken)
3. Competentie (de behoefte iets te kunnen doen en daarom gewaardeerd te worden)

Straffen kan door de leerling ervaren worden als kritiek op zijn/ haar persoon, de relatie tussen de leerkracht en de leerling is even verbroken, er is geen sprake meer van autonomie bij de leerling: de leerling wordt gedwongen iets te doen tegen zijn/ haar zin, er is geen sprake van eigen verantwoordelijkheid of keuze, het gevoel van competentie bij de leerling verdwijnt (de juf/ meester vindt mij vervelend, ik kan niks, ik doe nooit wat goed).

Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening gehouden worden met de basisbehoeften. Dit kan op de volgende manier:

- Relatie: spreek de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. De leerkracht laat zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. (bv 'Wout, ik vind je een leuke jongen, maar wat je nu gedaan hebt is niet ok! Dat kan echt niet.')

- Autonomie: zorg dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het opstellen van een plan hiervoor. (bv Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen? ')
- Competentie: dit heeft te maken met het hebben van 'hoge verwachtingen' van de leerling. De leerkracht gaat er van uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt. ('Ik weet zeker dat je dat kan. Zo ken ik je. Fijn dat je het zo gedaan hebt. ')

Kortom: het gaat om het herstellen van de schade. Daarbij is belangrijk vragen te stellen als: Wat is er gebeurd? Wie is er door het gebeuren benadeeld, beschadigd, en hoe? Wat is er nodig om dit te herstellen? '

Hoofdstuk 2: Preventief:

2.1 toezicht en overzichtelijkheid vrije ruimtes

2.1.1 Het belang van toezicht

Het houden van toezicht is van groot belang bij het werken aan veiligheid binnen de school. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan de regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat grenzen worden aangegeven door volwassenen. In een situatie van onvoldoende toezicht kan onveiligheid in een groep leerlingen sluipen.

Van belang is dat leerkrachten afspraken maken over wie op welke gang en welk moment toezicht houdt. Bovendien moet met elkaar besproken worden hoe we willen dat kinderen zich op bepaalde plekken gedragen. Het houden van toezicht betekent dat de leerkracht en/ of de volwassene een proactieve houding heeft, dus: rondlopen, opstekers geven, corrigeren en regels herhalen. Het is belangrijk dat het team een eenduidig beeld heeft van hoe het gedrag van kinderen er concreet uit moet zien. Regels bespreken en opstellen voor:

2.1.2 Op de gang

Hoe lopen we op de gang? Hoe werken we op de gang? Welke route word gevolgd? Hoe kom je de klas binnen? Hoe ga je binnen in het lokaal van een andere groep? Zie bijlage 4 als suggestie voor een beschrijving van hoe het gedrag op de gangen eruit kan zien.

2.1.3 Naar de gym

Hoe lopen we naar de gymzaal en terug naar de klas? Welk gedrag willen we in de kleedkamers zien? Wat doe je als je omgekleed bent? Hoe helpen leerlingen bij het klaarzetten/ opruimen van materialen? Wat doe je als je binnenkomt (bv een handgeven aan de gymleerkracht)? Waar los je samen een conflict op?

2.1.4 zelfstandig werkruimtes

Welke gedrag willen we zien in de bibliotheek? Welke gedrag willen we zien in de grote hal? Welke gedrag willen we zien in het zelfstandig werken lokaal (dependance)? Hoe helpen leerlingen bij het netjes houden van de ruimte en opruimen van materialen? Waar los je samen een conflict op?

2.2 Een Vreedzaam plein

Wat is het gewenste gedrag op het schoolplein van leerkrachten en leerlingen? Wat kunnen leerlingen doen op het plein? Waar kunnen leerlingen hun conflicten oplossen? Hoe wordt er toezicht gehouden? Hoe gaan leerlingen naar binnen na de pauze? Waar sta je als leerkracht na de pauze.

- Er zijn afspraken gemaakt over voetballen op het plein, de velden en in de kooi.
- Alle groepen wordt spelletjes aangeleerd tijdens de gymles.
- De leerkrachten staan verdeeld op het pleinen geven opstekers.
- Vanaf schooljaar 2018-2019 zijn mediators duidelijk zichtbaar op het plein.

Het team kan overwegen om als er zich problemen voordoen met het houden aan de regels, commissies van kinderen op te stellen en hun actief te betrekken in het creëren van een veilige sfeer. Een voorbeeld hiervan is te vinden op blz. 47 map De Vreedzame School: Werken aan sociale veiligheid, Commissies van leerlingen, de toiletcommissie'. Een ander voorbeeld kan zijn: het instellen van een pleincommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van alle klassen. In de klas kunnen verkiezingen worden gehouden. Leerlingen stellen zich kandidaat en presenteren zichzelf en hun voorstellen voor een veilig schoolplein aan de klas. Op dezelfde dag worden er verkiezingen

gehouden en worden vertegenwoordigers gekozen. De commissie komt in het begin wekelijks bijeen, onder schooltijd en word voorgezeten door een vaste leerkracht. Het plan van aanpak dat uiteindelijk kan ontstaan uit een opdracht als 'hoe ziet een vreedzaam schoolplein eruit' wordt in alle groepen gepresenteerd, gevraagd om reacties en medewerking.

Hoofdstuk 3: Ingrijpen bij plagen en een oplossingsgerichte pestaanpak

3.1 Wat is pesten?

Pesten betekent het systematisch misbruiken van je persoonlijke macht en/of kracht om anderen die zich niet of moeilijk kunnen verweren pijn te doen, te intimideren of bang te maken met de bedoeling er zelf beter van te worden. Pesten kan variëren van steeds terugkerende kleine pesterijen tot echte bedreigingen en lichamelijk geweld.

Het kent vele vormen zoals:

Verbaal Voortdurend plagen, kleineren, uitschelden, uitlachen, roddelen.

Lichamelijk Knijpen, laten struikelen, duwen, vechten.

Gebaren dreigende gezichtsuitdrukkingen of gebaren.

Afpersing eisen dat geld, het eten of schoolwerk wordt afgegeven, dingen afpakken.

Buitensluiten niet mee mogen doen, bij activiteiten steeds worden buitengesloten.

Telefonisch of mailen pesterijen via de telefoon of internet (e-mail, chatten).

3.1.1 Wat is de oorzaak van pesten?

Sommige kinderen pesten omdat ze geen betere manier kennen om problemen op te lossen. Agressie is hun normale reactie als er conflicten voordoen. Misschien hebben ze gezien dat hun ouders ook op die manier reageren als er problemen zijn. De sfeer in de klas kan ook veel invloed hebben op hoe kinderen met elkaar omgaan. Soms doen kinderen mee met pesten om populair te worden in de groep. Er zijn kinderen die zo slecht in hun vel zitten dat ze andere kinderen pesten om zichzelf sterker te voelen of die een zondebok zoeken waar ze hun eigen frustraties op kunnen afreageren.

3.1.2 Wat zijn de gevolgen van pesten?

Veelvoorkomende reacties op het pesten zijn schaamte, de angst om niet geaccepteerd te worden en een laag gevoel van eigenwaarde. Kinderen die systematisch worden gepest kunnen angstig of depressief worden en moeite hebben om nog relaties aan te gaan. Ook lichamelijke klachten komen veel voor, zoals hoofdpijn, zich misselijk voelen en buikpijn. Ze kunnen gaan bedplassen en slaapproblemen of nachtmerries krijgen. Een kind kan zich meer in zichzelf terugtrekken en weigeren om nog naar school te gaan of gaat andere situaties mijden waar het pesten zich kan voordoen. Kinderen kunnen bang worden dat het pesten erger wordt als bekend wordt dat ze erover hebben geklikt.

Pesten mag nooit worden genegeerd en het aanpakken van de pesters moet je niet aan kinderen overlaten. Volwassenen moeten zodra het probleem hun bekend is optreden.

3.2 Indicaties van pesten

Op school nemen we 'SCOL' af, de methode die sociaal emotionele vaardigheden en welbevinden meet. Voor groep 3-8 is dit een leerkrachtvragenlijst en een leerlingvragenlijst voor de groepen 5-8. Tevens wordt de veiligheidsmeter 2/4 en 5/8 van de Vreedzame School ingevoerd in groep 2 t/m 4 en 5 t/m 8. Soms kunnen ouders een signaal van pesten komen melden.

Er zijn ook kinderen die aan niemand vertellen dat ze worden gepest. Bepaalde signalen zouden erop kunnen wijzen dat een kind wordt gepest.

De leerkracht let bijvoorbeeld op:

- Verlegen gedrag naar andere kinderen toe.
- Moeite hebben om zichzelf te uiten.
- Negatief zelfbeeld en zichzelf kleineren.
- Van streek lijken, angstig of verdrietig zijn.
- Vermijdingsgedrag, bijvoorbeeld weigeren om naar school te gaan.
- Achteruitgang van leerprestaties.
- Isolement, zoals niemand hebben om mee te spelen in de pauzes.
- Meer risico nemen.

3.2.1 Ingrijpen bij plagen

Er is een wezenlijk verschil tussen pesten en plagen, maar plagen kan een voorfase van pesten zijn. Plagen heeft als kenmerk dat beide partijen elkaar over en weer plagen en daar vaak beide plezier aan ontlenen. Plagen is een fenomeen dat zich op de grens van het aanvaardbare afspeelt. Soms kan iemand te ver gaan en soms plagen meerdere leerlingen een kind, dan kan plagen aanleiding zijn voor een conflict of ruzie.

Plagen wordt pesten als de ander systematisch en langdurig door gaat met plagen en er ontwikkelt zich een proces van uitstoting, waarbij andere leerlingen meelopers of omstanders zijn. Deze glijdende schaal is de reden om als school aandacht te besteden aan plagen, aan het verschil met pesten de manier waarop je met elkaar die grens goed kunt handteren. Om die reden is in blok 1 een les opgenomen waarin leerlingen wordt geleerd waar de grens ligt tussen leuk en niet leuk plagen en hoe dat laatste kunt stoppen. De leerkracht kan ook in de groep het verschil regelmatig bespreken. Het is zinvol om niet alleen te praten, maar ook te oefenen: kun je aangeven dat he het plagen als niet leuk ervaart? Hoe kun je ervoor zorgen dat het stopt? Hoe kunnen andere leerlingen indien nodig helpen? Hiernaast is het mogelijk in de *Vraag- en opstokerskring* (een kringgesprek aan het eind van de week waarin de kleine irritaties of juist de leuke dingen in de samenwerking met elkaar worden uitgesproken) in te gaan op situaties waarin leerlinge zich gekwetst voelden zonder dat dit de bedoeling was van de ander.

Bij *licht plagen* kan de leerkracht in eerste instantie kort en luchtig optreden bij plaagsituaties die niet goed verlopen. Eventueel kan mediatie worden ingezet.

Stevig plagen vraagt om een steviger en meer individueel gerichte benadering: ondersteuning van de geplaagde en de plager.

Met de plager kan, bij voorkeur buiten aanwezigheid van andere leerlingen, gesproken worden over de negatieve effecten van plagen. De essentie daarbij is om niet te spreken over het gedrag zelf in beschuldigende zin; doorgaans leidt dit tot zinloze discussies over interpretaties en weigering gedrag te veranderen. Een positieve benadering, bijvoorbeeld door het benoemen van de goede intentie zoals enthousiast spel of gedrag bedoeld als grapje, zal de leerling eerder aanzetten tot meewerken. Dit is een mogelijkheid om onbedoelde effecten neutraal te bespreken. Later controleert de leerkracht/ medewerker of het probleem is opgelost en hij/zij kan dan een opsteker geven.

Met de geplaagde kan gestart worden met het herhalen wat leerlingen in de klas is geleerd: zeggen dat je het niet leuk vindt en uit de situatie stappen. De volgende optie is hulp aanbieden, in de vorm van het precies en op tijd aangeven dat je het niet leuk vindt en uit de situatie stappen. De volgende optie van hulp aanbieden kan zijn het oefenen van het precies en op tijd aangeven dat het plagen niet leuk wordt gevonden en het oefenen met het uit de situatie stappen. Hierbij wordt teruggegrepen naar de les over plagen en pesten uit blok 1. Hierbij kan een 'buddy' behulpzaam zijn. Een buddy kan een medeleerling zijn die u samen met de geplaagde leerling kiest. Het is dan nodig om samen met de leerling en de buddy goed door te spreken wat zijn of haar rol is. De buddy kan de

rol krijgen om de leerling te helpen 'uit de plaagsituatie te stappen' (er een eind aan te maken) en de leerlingen te herinneren aan de manier waarop dat kan. Dit kan op verschillende manieren:

- Door het geplaagde kind een non-verbaal signaal te geven als teken om uit de plaagsituatie te stappen. Het geplaagde kind voelt zich gesteund en zal die stap hierdoor eerder nemen.
- Door het geplaagde kind weg te roepen uit de situatie, waardoor het geplaagde kind zelf geen actie hoeft te ondernemen naar de plager.
- Door de plager zelf aan te spreken op zijn plaaggedrag als dit nodig is, hiermee toont het voorbeeldgedrag voor het geplaagde kind. Hierdoor zal het een volgende keer mogelijk eerder zelf actie ondernemen. Bijvoorbeeld door te zeggen: "Hou daar mee op, joh, dit is niet leuk!"
- Door in de buurt van het geplaagde kind te blijven werkt dit vaak al preventief en zoekt de plager het kind niet meer op.

Als we gaan werken met mediators, dan is het nuttig om met hen plaagsituaties te bespreken en te praten over hun mogelijk helpende rol daarbij.

3.3 Ingrijpen bij pesten: de Oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Als er pestincidenten zijn, dan is het zaak na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende wordt gedaan (en of De Vreedzame School (nog) wel goed wordt uitgevoerd). Maar soms is er meer nodig.

Inzet van leiders (populaire leerlingen) in de groep

Alle leerlingen moeten leren dat zij zelf een rol kunnen spelen in het stoppen met pesten. De map 'werken aan sociale veiligheid' van de Vreedzame School biedt in hoofdstuk 18 aangepaste lessen in blok 1 over plagen en pesten. De map staat in de kamer van de interne begeleiding.

Kinderen leren dat zij niet perse tussen de gepeste en de pester hoeven te komen, maar ze kunnen ook

- gebaren maken,
- een opmerking maken,
- bij het gepeste kind gaan staan,
- een volwassene waarschuwen door te weten dat dit geen klikken is,
- achteraf troosten.

Aan het begin van het schooljaar moet helder zijn dat de groep pesten afkeurt. Als er een in de groep het pesten afkeurt, dan kunnen meerdere helpers volgen. De leerkracht kan populaire kinderen in de groep aanspreken op het feit dat zij een waardevolle rol kunnen spelen om het pesten te stoppen. Met hun houding zullen zij snel impact hebben op de pester. De leerkracht vertelt deze kinderen wat hij/ zij van hen nodig heeft om het pesten te stoppen en dat de leerkracht hen daarbij wil steunen. Pesters zijn vaak meer gericht op anderen vanuit de gedachte: 'wat vinden zij van mij?', dan op het gepest kind. Daarom is het zo belangrijk om met name populaire anderen een rol te laten spelen!

3.4 De oplossingsgerichte pestaanpak

Belangrijkste elementen uit de 'No Blame Approach', een pestaanpak die goed aansluit bij de Uitgangspunten van De Vreedzame School:

- Geen schuld, verwijten of straf
- Uitgaan van het goede in ieder kind
- Aanmoedigen van empathie
- Iedereen is verantwoordelijk
- Snel, positief en oplossingsgericht

In deze aanpak zijn de volgende stappen te onderscheiding, zie bijlage 5 voor een uitgebreidere uitwerking en handleiding wanneer besloten wordt deze benadering in te zetten:

1. Gesprek met het gepeste kind. De leerkracht of een ander teamlid van de school (kan ook OKA zijn) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep met zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling jongens en meisjes.
2. Gesprek met de steungroep (zonder gepeste leerling). In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.
3. Tweede gesprek met de gepeste. Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste.
4. Tweede gesprek met de steungroep. Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan.

Soms moet deze cyclus nog een of meerdere malen worden herhaald om ervoor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert. Als dit niet genoeg is, dan treedt

Hoofdstuk 4: maatregelen in werking.

3.4.1 Ouders op de hoogte brengen

Ouders worden/ zijn geïnformeerd over het veiligheidsbeleid op school. In dit kader is het niet altijd nodig dat ouders geïnformeerd worden als de leerkracht bovengenoemde gesprekken voert. De school schat zelf in of dit nodig is. Als een andere volwassene dan de leerkracht deze gesprekken gaat voeren, dan is het wel zaak om de ouders in te lichten. Wij gaan er vanuit dat ouders ook dat het pesten stopt en dat zij achter de gesprekkencyclus staan.

3.4.2 Mogelijke vervolgacties

Een kind dat gepest wordt heeft vaak een gebrek aan vertrouwen, in zichzelf en in andere kinderen. Steviger gedrag van dit kind kan alleen door ervoor te zorgen dat er een veilige omgeving is waar het kind volledig zichzelf kan zijn en gewaardeerd wordt om wat het is. De pester heeft vaak ook een negatief zelfbeeld. De leerkracht gaat na hoe een kind positief kan bijdragen aan de groep en hij/ zij geeft dit kind hier opstokers voor.

3.5 Digitaal Pesten

3.5.1 nieuwe vorm van pesten

Digitaal pesten is online pesten of cyberpesten. Het is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde. Alles wat je in het echt leven niet mag, mag je online ook niet! Het belangrijkste verschil is wel dat digitaal pesten anoniem kan. De impact kan ook groter zijn, omdat je als gepeste voor je gevoel nergens veilig bent. Het pesten gaat ook door als je thuis bent... Het is vaak onzichtbaar voor ouders en leerkrachten en kan lang doorgaan.

Digitaal burgerschap

Dat online communiceren anders verloopt en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, niet altijd van bewust:

- Kinderen durven meer online, ook gemene uitspraken en uitschelden.

- Door het ontbreken van non-verbale signalen ontstaan er sneller misverstanden en dus ook ruzies en conflicten.
- Online zijn de grenzen niet helder: Kinderen geven gemakkelijk persoonlijke informatie prijs of geven zich letterlijk bloot.

Het is dus van belang dat we kinderen om leren gaan met sociale media, en kinderen opvoeden tot digitaal burger. Het programma van De Vreedzame School biedt kinderen de gelegenheid om ervaring op te doen met online communicatie om zo tevens de voordelen en gevaren te leren kennen voor nu en hun verdere leven. Er wordt aandacht besteed aan de manier waarop je respectvol met elkaar omgaat op sociale media, zowel op school als thuis. Zie bijlage 6 voor het media protocol zoals dat ook is opgenomen in onze schoolgids

Ook met het teamleden zijn afspraken over hoe wij als volwassenen met sociale media omgaan. Leerkrachten verstrekken geen eigen mobiele nummers aan ouders en leerlingen. Voor schoolreis en kamp is er een schoolmobiel. Dit nummer wordt verstrekt aan ouders. Teamleden communiceren niet via facebook e.d. met en leerlingen en ouders over schoolzaken. Teamleden spelen geen online spelletjes met leerlingen als er ook een chatfunctie bij het spel hoort. Teamleden maken enkel gebruik van “controleerbare media” als klasbord of e-mail.

3.5.2 Aandacht voor sociale media in de groep

Vanaf het moment dat mobieltjes een rol gaan spelen in de groep is het belangrijk om hier als leerkracht een gesprek te voeren over hoe leerlingen hiermee om kunnen gaan. Een schoolafpraak is: geen mobieltjes onder schooltijd gebruiken. Mobiele telefoons staan onder schooltijd in de vliegtuigmodus.

In een groepsgesprek kan de leerkracht belangstelling tonen voor de manier waarop leerlingen sociale media gebruiken. Wanneer kinderen positiever ervaringen delen en de leerkracht hier positief op reageert, dan is dit een aanwijzing voor wat de norm is voor communicatie via sociale media: “Zo doen wij dat hier op school met sociale media!. Uiteraard stelt de leerkracht ook de norm als hij/ zij merkt dat er niet respectvol gereageerd wordt via sociale media. Vaak zijn kinderen zich niet bewust wat ze aanrichten met opmerkingen of het plaatsen van bepaalde foto’s. Dit kan een goed moment zijn om als leerkracht afspraken met de kinderen te maken over het gebruik van sociale media, bijvoorbeeld het gebruik van de groepsapp. In bijlage 7 staan een aantal lessen, activiteiten met de groep, die de leerkracht kan gebruiken vanaf groep 5. De lessen hebben de volgende doelen:

- Leerlingen bewust te maken van de risico’s die sociale media met zich meebrengen;
- Leerlingen te leren hoe ze online respectvol met elkaar kunnen omgaan;
- Leerlingen te leren hoe ze kunnen reageren als ze last hebben van digitaal pesten;
- Leerlingen te leren hoe ze kunnen reageren als iemand anders digitaal gepest wordt;
- Heldere afspraken te maken met uw groep over het gebruik van sociale media.

De twaalf mediawijsheidsafleveringen van Mr. Right zijn nog steeds beschikbaar via de website van: <http://www.schooltv.nl/>.

3.5.3 Alert zijn op signalen

Als de leerkracht hoort dat een app populair is bij leerlingen, dan doet de leerkracht er goed aan om eens te vragen wat het voor app is, wat de leerlingen ermee doen, waarom het zo leuk is, enzovoort. De leerkracht probeert inzicht te krijgen in de mate waarin digitaal pesten speelt in de groep en stimuleert kinderen om te praten over negatieve ervaringen op internet. In de veiligheidsthermometer is een vraag over digitaal pesten opgenomen, ook dit kan een signaal opleveren. Andere leerlingen kunnen ook signalen van digitaal pesten aangeven, dit leren ze in lessen over plagen en pesten in blok 1. Iedereen is verantwoordelijk als iemands iets negatiefs zegt in een

groepsapp. Verantwoordelijkheid nemen kan door er iets over te zeggen of door het te melden aan een volwassene.

3.5.4 Actie ondernemen bij signalen van digitaal pesten

Wanneer een leerling aangeeft dat hij/zij digitaal gepest wordt, dan probeert de leerkracht zo snel mogelijk tijd te maken om hierover met de leerling in gesprek te gaan. Afhankelijk van wat er speelt en van de inschatting van de leerkracht, bepaald de leerkracht of het in de groep besproken kan worden.

De leerkracht mag nooit zonder instemming van de leerling die een pesttekst heeft ontvangen die volgende actie doen, eventueel is er overleg met de ouders. Maar, een mogelijke reactie kan zijn om een schermafdruck te maken van de (pest)tekst en deze op het digibord te bespreken. Niet om te achterhalen wie de tekst gestuurd heeft maar wel:

- Bespreken met de groep of men zich kan voorstellen hoe dit voelt.
- Een koppeling leggen naar de gemaakte afspraken en vragen hoe het kan dat dit gebeurt;
- Aangeven dat wie het heeft gedaan het zelf ongedaan kan maken of zorgen dat het nooit meer gebeurt.

Wanneer de leerling niet kiest voor een gesprek met de groep, kan de leerkracht voor stellen om de oplossingsgerichte pestaanpak te gebruiken.

De duidelijke afspraken over de groepsapp kan de leerkracht regelmatig onder de aandacht brengen (de afspraken worden levend gehouden). Als het digitale pesten een bedreiging is voor sociale veiligheid, dan treed meteen het veiligheidsplan in werking zoals aangegeven over het klassieke pesten.

De taken van de pestcoördinator zijn opgenomen in het takenpakket van de coördinator Vreedzame School/ burgerschap. Deze taken zijn uitgezet bij verschillende personen. De taakomschrijving van de coördinator Vreedzame school/ pest coördinator staat omschreven in bijlage 8.

Hoofdstuk 4: maatregelen

4.1 Herstel gesprekken

Een herstelgesprek kan in verschillende gradaties er zijn. De simpelste vorm is dat de leerkracht of een andere volwassene een kind aanspreekt, met als doel het stimuleren van bewustwording van het gedrag en het effect op anderen (*'Weet je wel hoe die opmerking bij haar is overgekomen? ; Wat ga je daaraan doen?'*) Kijk voor meer informatie over kindgesprekken in bijlage 9 t/m 11.

De meest uitgebreide vorm is een formeel herstelgesprek, waarbij bv ook directie is betrokken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel 'schade' herstellen, waarbij het vooral gaat om herstel van de relatie. Naast de pester en het gepeste kind, worden bij voorkeur ook anderen (ouders, vrienden, andere betrokkenen) bij het gesprek betrokken. Een voorwaarde voor een herstelgesprek is dat de pester en diens ouders verantwoordelijkheid nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind(en diens ouders), over de zware gevolgen van het pesten, en dat zij bereid zijn om excuses te maken.

De basisvragen die centraal staan bij een herstelgesprek:

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op het moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld en hoe?
- Hoe zorgen we ervoor dat iedere betrokkene zijn kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

4.2 Maatregelen

De consequentie van het niet houden aan de regels en afspraken in de school kan een 'time-out' zijn, dit is al in het eerste hoofdstuk naar voren gekomen. De Poseidon heeft een time-out protocol, zie bijlage 2 en 3. Als er maatregelen of een permanente time-out worden gegeven, dan maakt de leerkracht hier een notitie van in het leerling dossier Parnassys.

Schelden, bedreigen, slaan, vechten, met deuren slaan, schreeuwen naar een leerkracht, of aanhoudend pesten, word als grensoverschrijdend gedrag betiteld. Niet alle gedragingen staan hier benoemd, maar de leerkracht heeft hier een zogenaamde innerlijke, morele graadmeter voor. Hierbij voelt de leerkracht dat de eerst genoemde 'time-out' regeling op dit gedrag niet van toepassing is, of dat een sterkere maatregel op zijn plek is.

LET OP! Bij grensoverschrijdend gedrag volgt een maatregel, waaraan altijd ook een 'herstelgespek' gekoppeld is. Maatregelen waaraan gedacht kan worden:

- o Het zonder een eerste waarschuwing buiten de groep plaatsen van het kind. Dit kan, afhankelijk van het voorval, voor een half uur, een uur of een dagdeel plaatsing in een andere groep zijn.
- o Een dag/ een dagdeel plaatsing buiten de groep bij de locatieleider.
- o De ouders worden op de hoogte gesteld.
- o Er is een gesprek met het kind en de ouders: wat heeft het kind nodig om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen?

- Als er nog een keer sprake is van grensoverschrijdend gedrag, dan krijgt het kind een officiële waarschuwing. Dit houdt in dat de volgende keer overgegaan wordt tot schorsing.
- Schorsing: zie bijlage 12. Belangrijk is dat de directie eerder een officiële waarschuwing heeft gegeven. Het kind en zijn ouders waren hiervan op de hoogte. Ook is het belangrijk dat er een goed dossier in ParnaSsys staat.
- In het uiterste geval wordt overgegaan tot verwijdering. Met het begrip VERWIJDERING doelen we op een het permanent ontzeggen van toegang tot de school en de les. De verwijderingsprocedure eindigt met het uitschrijven van een leerling. Zie bijlage 13.

4.2.1 Maatregelen in specifieke gevallen van ongewenst gedrag

Bij ongewenst gedrag wordt altijd hetzelfde gereageerd. Het gedrag van het kind wordt afgekeurd, niet het kind zelf. Dit kan worden gedaan door gebruik te maken van de ik-boodschap.

Stappenplannen:

- Een leerling gedraagt zich niet volgens de kapstok normen en is hierbij anderen tot last.
 - Time-out protocol bijlage 2 en 3.
- Leerlingen die met elkaar vechten of ruzie hebben
 - De leerlingen worden naar de eigen leerkracht gebracht.
 - De leerkracht onderzoekt wat er gebeurd is door vragen te stellen. Als er sprake is van één schuldige, dan wordt deze terecht gewezen om de veiligheid van de andere leerling te waarborgen.
 - De leerkracht keurt het vechten af en probeert door een gesprek de onderliggende emoties zichtbaar te krijgen en deze te gebruiken om het vechten een volgende keer te voorkomen.
 - De leerlingen kunnen time-out krijgen, afhankelijk van de ernst van het incident bepaald de leerkracht hoe lang.
 - De leerkracht neemt na schooltijd (telefonisch) contact op met de ouders, zo nodig worden de ouders uitgenodigd voor een gesprek.
 - De leerkracht maakt een aantekening in het digitale leerling dossier Parnassys.
- Een leerling gebruikt (een) scheldwoord(en)
 - De leerling wordt aangesproken door de leerkracht
 - De leerkracht bepaalt of het kind de scheldwoorden op gaat schrijven en het briefje ter ondertekening meeneemt naar zijn ouders, of dat een kind strafregels schrijft
 - Als het schelden aan blijft houden neemt de leerkracht contact op met de ouders om de samenwerking te zoeken.
 - De leerkracht maakt een aantekening in het digitale leerling dossier Parnassys.
- Is er sprake van aanhoudend pestgedrag, dan wordt het pestprotocol van kracht.
- Als een leerling zich tijdens het buitenspelen niet gedraagt volgens de kapstoknormen :

- Eerste waarschuwing. Leerkracht zegt wat er niet goed gaat en geeft het gewenste gedrag aan.
- Tweede en laatste waarschuwing. Leerkracht zegt wat er niet goed gaat en geeft het gewenste gedrag aan.
- Lukt het de leerling nog niet om het gewenste gedrag te vertonen, dan wordt hij apart gezet bij het muurtje buiten.

